

izdanju do 4. Promijenio je u to u 5. izdanju koje je bilo priređeno prema *Pravopisnome uputstvu* iz 1929. Naslov je promijenjen u *Interpunkcija*, a prvi se razgodak zvao *tačka*, što je očit ne samo srpski utjecaj nego srpsko nasilje. U 6. izdanju naslov je promijenjen u *Rečenični znaci*, ali je *tačka* ostala. Tako i u 7. izdanju iz 1937.

1940. godine izlazi ponovno 4. izdanje i jasno s njime i *Razgoci*. Tako je i u 8. izdanju 1941. U devetome 1947. i desetome 1951. promijenjeno je u *Rečenični znaci*.

Dr. Milovan Gavazzi izdao je 1906. *Pravopisni rječnik s pravilima za hrvatski pravopis* i u njemu je naslov *O razgocima*. Izdanje 1921. ima naslov *Pisanje razgodaka i ostalih znakova*.

Rudolf Strohal 1928. u *Gramatici današnjega hrvatskoga književnoga jezika* na str. 21. ima naslov *Razgoci (interpunkcije)*.

Cipra, Guberina i Krstić u pravopisu, koji je stradao 1942. godine, imaju *Pismeni znaci (Interpunkcije)*. Hrvatski pravopis iz 1944. ima naslov *Pismeni znaci*, ali se u tekstu tumači što su razgodci, a na str. 121. ima dodatak s naslovom: *Kako se pišu razgodci jedan uz drugi*.

Novosadski pravopis upotrebljava naziv *interpunkcija*, a razgotke i ne spominje. Anić i Silić u *Pravopisnom priručniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* imaju *pravopisne znakove*, a kažu da se u užem smislu nazivaju još i *interpunkcijski znakovi*. Razgotke ne spominju. Spominju ih u *Pravopisu hrvatskoga jezika* kad kažu da se pravopisni znakovi u užem smislu nazivaju još interpunkcijski znakovi ili razgoci.

Hrvatski pravopis Babić–Finka–Moguša u 1. izdanju ima *Rečenični znakovi*, a u 2. izdanju kazujemo da se nazivaju i *interpunkcija*, a hrvatski *razgodci*. Tako imamo i u 3. izdanju, a stavili smo ih u naslov u 4. izdanju i razumljivo je da je tako ostalo i u petom.

Kao što se vidi, naziv *razgodak* ima dugu, 128-godišnju upotrebu, a njegova upotreba pratila je sudbinu hrvatskoga pravopisa pa i hrvatskoga jezika. Iz toga jasno proizlazi da treba dobiti prvo mjesto, kako je uostalom često bilo u prošlosti i kako je i u 4. i 5. izdanju Hrvatskoga pravopisa. Danas kad je hrvatski jezik potpuno slobodan, normalno je da tako postupamo i učinimo sve da taj časni starina, koji je živio i preživio unatoč svim teškoćama koje je doživljavao, ostane krjepak i u budućem životu. Kao i hrvatski jezik uostalom.

Stjepan Babić

ŠTO JE BOLJE: ŠLJIVOVICA ILI ŠLJIVOVAČA?

Na jednom je predavanju u Osijeku predavač Stjepan Galović upotrijebio nekoliko puta riječ *šljivovača*. Novinari su mu prigovorili zbog toga naziva i on je pitao uredništvo Jezika je li riječ *šljivovača* pogriješna. S obzirom da je autor knjige *Priručnik o domaća šljivovača*, mislio je na II. izdanje htijući staviti kako je bolje. Ipak, ne čekajući odgovora, objavio je II. izdanje svoje knjige pod istim naslovom pozivajući se na naše pravopise u kojima je našao samo *šljivovača*, a nije *šljivovica*. Potpao je pod zabludu pod koju mnogi potpadaju misleći da je pravopis mjerodavan i za pravilnost riječi ne znajući da u pravopis riječi ulaze po pravopisnim, a ne po rječničkim kriterijima. Postupio je isto onako kao što su nekad postupili oficiri Jugoslavenske armije prosvjedujući što se u novosadskome pravopisu nalazi riječ *oficirčina*, a nema *oficir*. Riječ *šljivovača*, kao i *oficirčina*, nalazi se u pravopisnome rječniku zbog *č*. a riječi *šljivovica* (*oficir*)

nema jer nije pravopisni problem. Kad se poziva na Anić-Silićev Pravopis hrvatskoga jezika i kaže da u njem *šljivovača* ima, a *šljivovica* nema, onda je trebao pogledati u Anićev Rječnik hrvatskoga jezika pa bi našao da se u njem nalazi *šljivo-vica*, a nema *šljivovača*. Šonje u Rječniku hrvatskoga jezika ima samo *komovica* i *šljivovica*, a naziv *šljivovača* ima samo za vrstu gljive.

Da nije bilo spora, moglo bi se razumjeti što je knjigu objavio pod tim naslovom, ali kad je spor izbio, bilo bi lijepo da je čekao odgovor, koji smo mu mogli odmah dati. Inače je pitanje opravdano jer u suvremenim rječnicima i jezičnim savjetnicima hrvatskoga književnoga jezika nema pravoga odgovora. Tko malo bolje poznaje svoj jezik i bez posebnoga istraživanja na to pitanje može odgovoriti odmah i jednoznačno, da *šljivovica* ima prednost, ali kad je pitanje već postavljeno i kad sam razmotrio sve što je potrebno za potpun odgovor, bit će dobro da malo pogledamo sve mogućnosti. Naime ima mnogo vrsta rakija i u raznim se krajevima različito zovu i kad je riječ o istome sadržaju. Kad pogledamo njihovu tvorbu, onda vidimo da je i tvorba različita.

Ako promotrimo sve hrvatske potvrđene nazive, vidimo da se oni tvore na dva načina, sufiksalsnom tvorbom i prijenosom značenja.

Sufiksalsna tvorba ima jedanaest tipova: **-ača**: – a) od imeničke osnove: *biberača* (Stj. Kranjčević u prijevodu s ruskoga, jer je očito da se u Rusiji u rakiju stavlja biber da bi bila što žešća.) – b) od pridjevne osnove: *breskovača* (I. Cepelić), *drenovača* (u Lici), *dudovača* (razg.), *grozdovača* (N. Simić), *klekovača* (N. Simić), *komovača* (J. S. Relković, Matoš), *lozovača* (Dalmacija), *smokovača* (razg.), *trešnjevača* (Slavonija)

-ak: *višnjak* (u Boki kotorskoj)

-ara: *dudara* (Krklec), *klipara* (Otok, Banovina, Kovačić, Velikanović, Cepelić)

-arica: *travarica* (često)

-ica: od raznih pridjevnih osnova: *droždenica* (Dežman), *jabučnica* (Varaždin, Gjalski), *jabukovica* (Varaždin), *komovica* (Velikanović, Parčić, Matoš Cepelić, Kikić), *kruškovica* (Lobor, M. Stojanović), *šljivovica* (obično), *tropovica* (Žumberak), *vinovica* (Šulek), *prepečenica* (često)

-jak: vinjak

-ka: *droždenka* (Krleža), *droždenka* (J. Kozarac, Kozarčanin, Leskovar, Krleža)

-njača: *kruškovnjača* (Lobor, Varaždin)

-ulja: *dropulja* (na Braču).

Prijenosom značenja nastao je naziv *vilijamovka*, jer se tako zove i kruška od koje se ta rakija pravi.

Ako razmotrimo navedene mogućnosti, vidimo da se ne može uhvatiti čvrst sustav, ali ako zanemarimo rijetke po tvorbi i upotrebi, one koje imaju samo starije i mjesne potvrde, koje označuju samo loše rakije, kao *dudara*, *klipara*, ako uzmemo u obzir one nazive koji se u praksi najčešće upotrebljavaju i s kojim vrijednostima, onda možemo reći da prednost, kad ima više mogućnosti, ima tvorba sufiksom *-ica* od pridjevne osnove. *Šljivovica* i *šljivovača* jesu istoznačnice po samome značenju, ali nisu po upotrebi i svojoj vrijednosti, *šljivovica* je proširenija i stilski neutralna, dok je *šljivovača* manje proširena riječ i blago stilski obilježena. To isto vrijedi za par *komovica-komovača*. Tridesetmilijunski računalni korpus hrvatskoga jezika ima 19 potvrda za riječ *šljivovica*, a ni jedanput za *šljivovača*, što je također određeni pokazatelj stilske vrijednosti. Pa i njemački naziv za našu rakiju, Sliwowitz, koji Galović navodi, također govori o prednosti šljivovice.

Zanimljiv je podatak koji sam pročitao kad je ovaj članak bio pred ulaskom u ti-

sak. U Večernjem listu od 21. ožujka piše: "U narodu postoji vjerovanje da je najbolja travarica od prirodne rakije lozovače i sasjeckana korijena maslačka pa su takvu rakiju travari nazvali maslačkovica." To znači da su napravili naziv za novu rakiju sufiksom *-ica*, što opet znači određenu prednost toga sufiksa i u nazivu *šljivovica*.

Bilo bi zanimljivo da se zadržimo na svim nazivima kojima bi dobro došao koji komentar, ali zadržat ću se samo na nazivu *vinjak*. Kao što se vidi, on je pojedinačan, a dobio je svoje ime kad je naziv *konjak* bio zabranjen. Naime Francuzi su svoje piće dobiveno destilacijom vina nazvali *cognac* po gradu Cognac gdje se počeo proizvoditi. I druge su zemlje počele proizvoditi konjak i tako ga zvati pa i Hrvatska, a kad su Francuzi zakonom zaštitili svoj naziv, više se nije smio upotrebljavati za isto takvo piće nefrancuske proizvodnje. Hrvati su prema *konjak* napravili *vinjak*, da naziv bude što bliže izvorniku i svomu sadržaju iako smo već prije imali za taj pojam svoju riječ *vinovica*, koju je smislio Šulek i koja se već upotrebljavala: *Djevojka mu je trla vinovicom čelo* (Ivo Kozarčanin, *Tihi putovi*, Zagreb, 1939., str. 119.) I taj primjer samo potvrđuje da je najnormalnije u stilski neutralnoj upotrebi dati prednost riječima *šljivovica* i *komovica*.

Stjepan Babić

NAZIVI ZA DJEČJE PJESMICE I RITMIČKE IGRE

Profesorica Ivana Herljević bavi se dječjim pjesmicama i igrama i htjela bi za neke pjesmice koje prati pokret i igra, naći dobre nazive pa pita koje da odabere. Spomenula je riječi *cupaljka*, *cupkalica*, *hopsalica*, *gegalica*,

tapšalica i *tašunaljka*. *Gegalica* joj je kad se djeca međusobno obuhvate i njišu lijevo desno, *gegaju*, *hopsalica* kad majka dijete podiže i spušta gore-dolje, *hopsa*, *tašunaljka* kad djeca plješću, tašunaju. Kaže da joj se one na *-aljka* baš ne sviđaju.

Kad pogledamo u rječnike, ne ćemo naći ni jednu od tih riječi. Našao sam jedino *gegaljka*, ali u značenju ljuljačka.

Kad pogledamo tvorbu riječi, onda vidimo da bi mogle biti tvorene sufiksom i *-aljka* i *-lica*. Na pitanje zašto *-lica*, a ne *-alica*, odgovor se može naći u mojoj Tvorbi riječi, ali ću osnovno ovdje reći. Sufiks je *-lica* normalan i plodan sufiks, a *-alica* samo izniman.

Sufiksom *-aljka* najčešće se tvore jednostavne sprave: *brizgaljka*, *čegrtaljka*, *klizaljka*..., i vrste zagonetaka: *dopunjaljka*, *ispunjaljka* *ispuštaljka*..., a tek nekoliko riječi bliskoga značenja značenju koje pitačica želi, kao što je *nabrajaljka*, *naricaljka*, *tužaljka* (vrste pjesama), ali nekoliko takvih riječi ima izvedenih i sufiksom *-lica* kao što su *pitalica*, *poštपालica*, *rugalica*. Zato je samo na temelju toga teško naći pravo rješenje.

Kad pogledamo cjelinu te tvorbe, vidimo da je i sufiks *-lica* plodan u izvedenicama koje znače napravu pa je jasno da ima i usporednica sa sufiksom *-aljka*, ali je razlika u tome što su izvedenice sufiksom *-aljka* ograničene na osnove glagola V. vrste (-ati) i znače jednostavniju napravu i u tom su značenju običnije nego izvedenice sufiksom *-lica*. Kako ima mnogo imenica sa *-aljka* koje znače to i vrste zagonetaka, to smeta značenju koje profesorica želi pa joj jezični osjećaj dobro govori da joj se imenice na *-aljka* za njezine potrebe ne sviđaju. Kad razmotrimo i druge razloge, mislim da bi najbolje bilo da se novi nazivi izvedu sufiksom *-lica*, a to znači *cupkalica*, *hopsalica*, *gegalica* i